

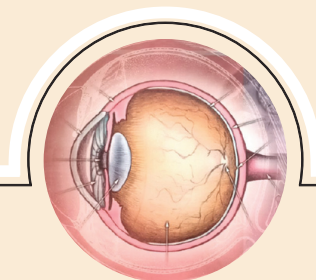

Міністерство освіти і науки України
Міністерство охорони здоров'я України
Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького
Наукове товариство анатомів, гістологів, ембріологів
і топографоанатомів України
Наукове товариство імені Т. Шевченка

МАТЕРІАЛИ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
«Актуальні питання морфології»,
ПРИСВЯЧЕНОЇ
100-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПРОФЕСОРА
Лева Михайловича
ЛИЧКОВСЬКОГО

17 травня 2024
м. Львів, Україна

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- Орест Чемерис** – ректор Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, доктор медичних наук, професор
- Вікторія Сергієнко** – проректор з наукової роботи Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, доктор медичних наук, професор
- Олена Аппельханс** – в. о. Президента Наукового Товариства анатомів, гістологів, ембріологів та топографоанатомів України, завідувач кафедри анатомії людини Одеського національного медичного університету, доктор медичних наук, професор, Заслужений працівник освіти України
- Валентина Чопяк** – Голова Лікарської комісії Наукового Товариства ім. Шевченка, завідувач кафедри та центру клінічної імунології та алергології та заслужений професор Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, доктор медичних наук, професор, віце-президент Українського товариства імунології, алергології та імунореабілітації
- Леся Матешук-Вацеба** – завідувач кафедри нормальної анатомії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, доктор медичних наук, професор, заслужений професор Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
- Уляна Підвальна** – доктор медичних наук, доцент кафедри нормальної анатомії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
- Ольга Содомора** – доктор філософії, асистент кафедри нормальної анатомії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
- Ryszard Gryglewski** – доктор наук, професор, Керівник кафедри історії медицини, Медичний факультет, Ягеллонський університет, Краків, Польща
- Wolfgang Weninger** – професор, Керівник Центру Анатомії та Біології клітини, Медичний університет Відня, Відень, Австрія
- Марта Надрага** – директор Наукової бібліотеки Львівського національного медичного університету, кандидат історичних наук, старший дослідник, Заслужений працівник культури України

У книзі подано абстракти за матеріалами
Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю
«Актуальні питання морфології»,
присвяченої 100-річчю від дня народження
професора Лева Михайловича Личковського,
яка відбулася онлайн 17 травня 2024, м. Львів, Україна.

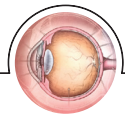
Відповідальність за достовірність викладених матеріалів несуть автори.

АКРЕДИТАЦІЯ:

Конференція запланована відповідно до політики ради з акредитації безперервної медичної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, Міністерства охорони здоров'я та Міністерства освіти та науки України.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ:

Відділ безперервної медичної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького забезпечує, що зміст цієї одноденної конференції та супутніх матеріалів послугуються принципами збалансованості, незалежності, об'єктивності та наукової точності. Планування конференції вільне від впливу чи контролю з боку комерційних організацій, зміст сприятиме вдосконаленню якості підготовки лікарів (передбачає 9 академічних годин = 0,3 кредиту ECTS).

ЛІТЕРАТУРА

1. Кульчицький К, Нетлюх М, Вільчинський М та ін. Пам'яті Л. Личковського. Народне здоров'я. 1993;24:4.
2. Львівський державний медичний інститут. Львів, Словник. 1994:32,59–60.
3. Лупій Г. Личаківський цвинтар. Львів, Каменяр. 1996:234.
4. Ганіткевич Я. Історія української медицини в латах і іменах. Львів, НТШ. 2004:296.
5. Матешук Л., Луцик О. Личковський Лев Михайлович. Професори Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: 1784-2009. Львів, Наутілус. 2009:185–186.
6. Юрій Кривко, Зоряна Масна, Леся Матешук-Вацеба, Ігор Танчин. Пам'яті вчителя. Праці Наукового товариства Шевченка. Лікарський Збірник. 2014:25:117–119.
7. Личковський Лев Михайлович. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс]. НАН України, НТШ, К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. 2016: режим доступу <https://esu.com.ua/article-55350>.

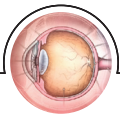
Halycha Mariia, Sukhonosov Roman

KHARKIV NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY

Kharkiv, Ukraine

SCIENTIST INNOVATOR, JUBILEE OF P. A. NARANOVYCH

Actuality: In the modern world, where the study of humans becomes increasingly relevant and important, the history of the development of morphological schools is a key aspect for understanding the essence and prospects of morphology as a science. It allows for a better understanding of the contributions of scientists to the development of this field. Research into the history of morphological schools and the personalities who led them will not only deepen our understanding of the evolution of this science but also inspire further scientific research and achievements in the field of morphology and related scientific directions. In particular, this work is dedicated to the anniversary – the 220th anniversary of the birth of the outstanding national scientist, professor of anatomy, and surgeon Petro Andriiovych Naranovych, who headed the Department of Human Anatomy (since 2023 – the Department of Human Anatomy, Clinical Anatomy, and Operative Surgery) at Kharkiv University (now Kharkiv National Medical University) from

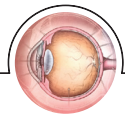
1837 to 1853. Let's focus on Petro Andriiovych contribution to the development of morphological theories and schools, his influence on modern science and practice, as well as reveal personal qualities that helped him achieve significant scientific results.

The aim of this study is to investigate the personality directly associated with the creation of the material base and the development of the scientific potential of the Department of Human Anatomy, Clinical Anatomy, and Operative Surgery, as one of the units of Kharkiv National Medical University. This will enrich the university's history with new documentary materials, expand the knowledge of modern students about the history of the development of morphological schools in Ukraine, and instill in them a sense of pride in their educational institution.

Materials and Methods: literature analysis from various medical fields to form a comprehensive picture of the contributions and innovative activities of P. A. Naranovych.

Results and conclusions: Petro Andriiovych Naranovych was born in 1804 in the village of Chepleievka, Chernihiv Governorate. In 1824, after graduating from the Chernihiv Theological Seminary, he entered the Medical-Surgical Academy in Saint Petersburg. Even during his studies, in July 1824, he was recognized for his contribution to the field of anatomy. He completed his studies at the academy in 1826 with the rank of first-degree physician. On August 26 of the same year, P. A. Naranovych was appointed as a prosector of zootomy, succeeding his brother. In 1829, he was awarded the title of staff physician; in 1833, he was appointed as a prosector (assistant professor) in the field of anatomy; in 1834, he was honored with the titles of surgeon and obstetrician, and in the same year, Naranovych P. A. was appointed as a collegiate assessor. In 1837, he successfully defended his dissertation on the topic "Calculi vesicae urinariae momenta pathologica, the rapeuticanec non chirurgica", obtained the degree of Doctor of Medicine and Surgery, and was appointed as a professor at Kharkiv University. In connection with this appointment, Petro Andriiovych sent a request to be relieved of his duties as a prosector of anatomy at the academy, as well as his duties as an intern at the Saint Petersburg military hospital.

In May, Naranovych P. A. was approved as an extraordinary professor (a professor without a position) of anatomy in Kharkiv, and within a year, he became an ordinary professor (the status of an ordinary professor is granted to outstanding teachers who hold the position of department head). In the summer of 1838, the professor handed over 76 specimens of anatomical preparations for the anatomical cabinet, for which he received gratitude from the Minister of Education. At a meeting of the medical faculty in 1842, professors Vancetti and P. A. Naranovych made a statement that due to the limited number of corpses available for surgical operations and anatomical preparations, it was not possible to educate students

properly. The professors proposed to use the bodies of criminals that would be sent to anatomical and surgical theaters. However, they were cautioned that the delivery of bodies from criminals might cause outrage among their relatives. Quoting: “the demand for the delivery of bodies from the prison for anatomy and surgery classes cannot be satisfied, as it may cause dissatisfaction among the relatives of deceased detainees.” Nevertheless, despite this, the request was somewhat later fulfilled.

Taking into account the increased number of students, at the request of P. A. Naranovych the university constructed a new stone anatomical theater on Sumskaya Street in 1840-1842, consisting of 7 rooms. This theater operated until 1883.

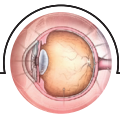
Petro Naranovych presented to the medical faculty his manuscript – the first part of the work “Anatomy of the Human Body” – for consideration and possible implementation into the educational process. After analyzing the scientific work, which included systems of bones, joints, cartilage, and ligaments, it was recognized as useful and suitable for the educational process as a textbook for students, which was printed at the expense of the university. In 1850, Petro Andriiovych work “Anatomical-Physiological Description of the Human Body’s Motor Organs” was published, which investigated joints and possible movements within them.

In 1853, Petro Andriiovych Naranovych was appointed as a professor of the Department of Surgery and director of the surgical department of the clinic. Upon assuming his new position, he announced at a meeting of the medical faculty that he would continue to give lectures on anatomy until another instructor for this subject was appointed, until July 1853. In February 1854, the professor donated to the anatomical cabinet 62 preparations of normal anatomy, 56 dry pathological preparations (bones), 19 turpentine preparations, of which 18 were pathological and 1 was of normal anatomy, 6 models of pathological formations, 8 microscopic preparations of bones and teeth, and one atlas of Solomon. The surgical cabinet received 56 different anatomical preparations, 25 stones of the urinary bladder, 15 drawings, and 3 charts. In the same year of 1854, the professor handed over 375 copies of the published scientific work “Anatomy of the Human Body”, and the money received from the sales was used to purchase anatomical drawings for the student library. For these contributions, on February 24, P. A. Naranovych received gratitude from the educational district’s leader.

In 1857, the following works were published:

1. “Anatomical Description of Conjoined Twins with Joined Heads”
2. “Injury by a Bayonet Bullet in the Pelvis on Impact”
3. “Lever for Regulating Jaw Dislocation”
4. “Large-Sized Tumor in the Groin of a Woman”
5. “An Interesting Case of Bladder Stone”

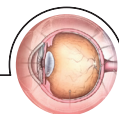
During the last 15 years of his life, he supervised the surgical clinic and was considered an expert in ophthalmic surgery. Petro Andriiovych Naranovych

passed away on May 8 (20), 1858, at the age of 54. He served as a professor at Kharkiv University for 21 years, 1 month, and 5 days. During the first 15 years, 8 months, and 5 days, he taught anatomy. He took care to improve the work of the department, including organizing lectures in the university premises, correcting and replacing many anatomical instruments and furniture, significantly enriching the anatomical museum with preparations of his own making (approximately 200 preparations), purchasing 33 natural and 14 artificial preparations abroad, and obtaining permission to obtain bodies of criminals for educational purposes. Naranovych P. A.'s anatomy course was very comprehensive and systematic for its time. The examination program he proposed consisted of 79 questions: 21 on osteology, 9 on syndesmology, 12 on myology, 8 on splanchnology, 16 on angiology, and 13 on neurology and sensory organs.

Perceptions of Petro Andriiovych as both a person and a professor help shape the feedback from the students he taught. For instance: "During lectures, he recited the material from 'Anatomy of the Healthy Human' by Zahorsky verbatim. In the first year, we studied osteology and syndesmology, and in the second year, other topics. Anatomy lectures were held in a small amphitheater, accommodating no more than 25 listeners". "Our class consisted of 17 individuals. Petro Andriiovych was of short stature, with slightly hunched shoulders, always walking with his head down, and during lectures, he never looked at the listeners. He occasionally expressed his dissatisfaction with sharp words. Once, a student suddenly smiled, opening his mouth wide. The professor, who usually read with lowered eyelids, looked at the student and addressed him: "What's your name?" "Arsen Zub", the student replied. "You have good teeth, but don't show them during the lecture", the professor remarked and continued reading. He read quickly, quietly, and monotonously, illustrating what he said on the preparations. He was very demanding during exams, conducting monthly knowledge assessments of the students. Those who answered "excellently" during the assessment were tasked with correcting mistakes in their classmates' answers." It is important to note that Petro Andriiovych led a healthy lifestyle and could not tolerate even the smell of wine or tobacco.

Professor Petro Andriiovych Naranovych, while leading the Department of Anatomy, devoted all his attention to its development, actively engaged in scientific activities, and remained in the history of medicine as an outstanding surgeon and an extraordinary individual who, in many aspects, was ahead of his time. As a result of the research into the figure of the prominent scientist and his role in shaping morphological schools throughout history, it has been concluded that Petro Andriiovych Naranovych made a significant contribution to the advancement of science and the enhancement of the level of morphological training for medical professionals. His scientific achievements in anatomy laid an important foundation for further discoveries in medicine. This study confirms the significance of historical experience,

the importance of dedication to science, and the necessity of further study and utilization of accumulated knowledge to improve medical practice and education. The work on exploring the life and scientific paths of distinguished morphologists in Ukraine not only contributes to enriching the scientific heritage of the country but also reflects national heritage and cultural contribution in the global context of medical science.

**Галюк Уляна, Мота Оксана,
Фік Володимир, Покотило Петро**

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Львів, Україна

СУЧАСНІ УКРАЇНСЬКІ НАЗВИ В АНАТОМІЇ: ВКЛАД ПРОФЕСОРА МИХАЙЛА НЕТЛЮХА

Українська анатомічна номенклатура є системою, яка історично складається і формується на ґрунті народної мови, а також у тісному зв'язку з міжнародною анатомічною номенклатурою. Головним ініціатором упорядкування української анатомічної номенклатури, як еквівалента Міжнародної, виступив завідувач кафедри нормальної анатомії Львівського державного медичного університету Михайло Андрійович Нетлюх на III з'їзді анатомів України у Чернівцях (1990 рік). За його наполегливим сприянням була створена Українська анатомічна номенклатурна Комісія (УАНК). До складу комісії (голова – проф. І. І. Бобрик, Київ; заступник голови – доц. М. А. Нетлюх, Львів) увійшли завідувачі кафедр анатомії медичних інститутів України. За основу були взяті українські анатомічні назви, вживані, апробовані у минулих виданнях та у практиці навчальної і наукової роботи. Звичайно, що назви, які широко використовувалися у 20-і роки минулого століття, наприклад, «м'ясець», «дуплина», «рамено», за сімдесят років втратили своє термінологічне значення і були замінені іншими суто українськими назвами «м'яз», «порожнина», «плече». Тоді, на початку 1990-их років залишалася низка питань для дискусії і спільного вирішення, зокрема: раціональне вживання латинізмів замість українських назв і навпаки, українських назв замість латинізмів. УАНК прийшла до висновку, що на даному етапі доцільно вживати тільки ті латинізми, які увійшли у нашу мову,

**ОСОБИСТОСТІ В ІСТОРІЇ
МОРФОЛОГІЧНИХ ШКІЛ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

Матешук-Вацеба Леся, Масна Зоряна, Підвальна Уляна, Танчин Ігор, Кирик Христина ЛЕВ МИХАЙЛОВИЧ ЛИЧКОВСЬКИЙ (до 100-річчя від дня народження).....	5
Halycha Mariia, Sukhonosov Roman SCIENTIST INNOVATOR, JUBILEE OF P. A. NARANOVYCH.....	9
Галюк Уляна, Мота Оксана, Фік Володимир, Покотило Петро СУЧАСНІ УКРАЇНСЬКІ НАЗВИ В АНАТОМІЇ: ВКЛАД ПРОФЕСОРА МИХАЙЛА НЕТЛЮХА.....	13
Дзевульська Ірина, Костюкова Інна НАПРЯМИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЗДОБУТКИ В МОРФОЛОГІЇ ПРЕДСТАВНИКІВ ЛЬВІВСЬКОЇ НАУКОВОЇ ШКОЛИ ВІД ЇЇ ЗАРОДЖЕННЯ ДО СЬОГОДЕННЯ	15
Кривецький Віктор, Проняєв Дмитро ДО 130-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПРОВІДНОГО ЕМБРІОЛОГА, ПРОФЕСОРА, ДОКТОРА МЕДИЧНИХ НАУК МИКОЛИ ГЕРВАСІЙОВИЧА ТУРКЕВИЧА.....	19
Кривецький Віктор, Проняєв Дмитро ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ДОЦЕНТА КАФЕДРИ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЛЮТИКА МИХАЙЛА ДМИТРОВИЧА.....	23
Kuzmina Daria, Trach Viktoria, Shevtsov Oleksandr FROM KHARKIV TO GLOBAL RECOGNITION: VILÉM DUŠAN LAMBL'S JOURNEY IN ANATOMY	26
Мельник Оксана ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА ЄВГЕНА МИКОЛАЙОВИЧА ПАНАСЮКА (до 95-ої річниці від дня народження).....	28
Мельник Олег, Аппельханс Олена, Матешук-Вацеба Леся, Мельник Олексій ІСТОРІЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА АНАТОМІВ, ПІСТОЛОГІВ, ЕМБРІОЛОГІВ ТА ТОПОГРАФОАНАТОМІВ ВІД ЗАРОДЖЕННЯ ДО СЬОГОДЕННЯ	31